

משרד העבודה, הרווחה
והשירותים החברתיים

מתו"ה - אגף למחקר, תכנון והכשרה
מנהל שירותים אישיים וחברתיים

מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל
MYERS-JDC-BROOKDALE
مایرس - جوینت - بروکدیل

מרכז אנגלברג לילדים ולנוער

ייצוג הורים בתהליכי קבלת החלטות של גורמי רווחה בתחום הגנת הילד – סקירת ספרות על הנעשה בחמש מדינות אירופיות

רוית אלפנדרי

העבודה הוזמנה על ידי השירות לילד ונוער במנהל שירותים אישיים וחברתיים
והאגף למחקר תכנון והכשרה, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים

ייצוג הורים בתהליכי קבלת החלטות של גורמי רווחה בתחום הגנת הילד – סקירת ספרות על הנעשה בחמש מדינות אירופיות

רוית אלפנדרי

העבודה הוזמנה על ידי השירות לילד ונוער במנהל שירותים אישיים וחברתיים
והאגף למחקר תכנון והכשרה, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים

עריכת לשון : רויטל אביב מתוק
תרגום לאנגלית (תקציר) : נעמי הלסטד
הפקה והבאה לדפוס : ענת פרקו-טולדנו

מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל

מרכז אנגלברג לילדים ולנוער

ת"ד 3886

ירושלים 9103702

טלפון : 02-6557400

פקס : 02-5612391

כתובת האינטרנט : brookdaleheb.jdc.org.il

פרסומים נוספים של המכון בנושאים קשורים

סבו-לאל, ר'. 2017 . ילדים ונוער בסיכון בישראל. דמ-748-17.

שורק, י' ; סבו-לאל, ר'. 2017 . שירותים ודרכי התערבות לשימור התא המשפחתי ולאיחוד מחדש בין ילדים ששהו בסידורים חוץ-ביתיים לבין הוריהם : סקירת ספרות. דמ-730-17.

סבו-לאל, ר' ; בן סימון, ב' ; קונסטנטינוב, ו'. 2014. הילדים בגיל הרך במשפחות האומנה : מאפיינים ותהליכי התערבות. דמ-684-14.

בן-רבי, ד' ; סבו-לאל, ר'. 2012 . ניסוי "קהילה 2000 : שדרוג "ועדות החלטה" ותכנון שירותים בקהילה – תמצית מחקר הערכה. תמ-48-12.

את הפרסומים אפשר להוריד ללא תשלום מאתר המכון : www.jdc.org.il/brookdale

תקציר

רקע

בקרב קובעי מדיניות, אנשי מקצוע וחוקרים בעולם ישנה הסכמה בנוגע לחשיבות העבודה בשותפות עם הורים בתחום הגנת הילד וליתרונותיה. שותפות משמעותית תורמת לאיכות ההחלטות המתקבלות בנוגע לעזרה שיש להגיש לילדים אשר סובלים מהתעללות ומהזנחה, או שיש סיכוי כי יסבלו מהן, ולמשפחותיהם, וכן תורמת לתוצאות טובות יותר עבורם. יחד עם זאת, ספרות המחקר ממשיכה לתאר קשיים ביישום השותפות בפרקטיקה היום-יומית. סקירה זאת עוסקת באחת הדרכים אשר הוצעו כדי לקדם שותפות עם הורים בתהליך קבלת ההחלטות בנוגע לילדיהם, והיא לאפשר להם ייצוג או ליווי בידי גורם בלתי תלוי מטעמם.

מטרה

מטרת הסקירה הייתה להעמיק את ההבנה בנוגע לאפשרות לייצוג ולתוצאותיה באמצעות ניתוח המדיניות והפרקטיקה שישנן במדינות אחרות בעולם, שבהן מודל קבלת החלטות הדומה לזה שב ישראל. הסקירה בחנה את מידת ההסדרה הפורמלית של האפשרות לייצוג; מיהו הגורם הרשאי לייצג את ההורים; כיצד מתבצע הייצוג הלכה למעשה; ומהן השלכותיו על כלל הגורמים המעורבים בתהליך קבלת ההחלטות. בהתאם לגישת המערכות אשר אומצה בתור מסגרת קונספטואלית, תופעת הייצוג נלמדה בכל מדינה ומדינה בתוך ההקשר של מערכת הגנת הילד שבה היא מיושמת.

שיטה

תהליך איסוף ספרות המחקר נערך במשך שלושה חודשים בשנת 2017. המידע נאסף שיטתית בארבעה שלבים: חיפוש ראשוני בספרות המחקר תוך שימוש במילות חיפוש ובמאגרי מידע רלוונטיים; סינון המידע בהתאם לקריטריון מפתח של התאמה למאפייני מודל קבלת ההחלטות בישראל; הרחבת הידע והעמקתו בנוגע למדינות שנמצאו מתאימות להשתתף בסקירה; סיום איסוף המידע עם ההגעה לרוויה. מקורות המידע שנעשה בהם שימוש כללו: מאמרים מכתבי עת שפיטים, ספרים, אתרי ממשלה רשמיים והתכתבויות אישיות.

ממצאים עיקריים

המדינות שנכללו בסקירת הספרות הן: נורבגיה, פינלנד, שבדיה, דנמרק ואנגליה.

אחד הממצאים הבולטים העולים מניתוח ספרות המחקר הוא השונות הרבה שישנה בין מדינות בתהליך קבלת ההחלטות בכלל, ובנוגע לייצוג ההורים בפרט. הבדלים בין מדינות נמצאו לדוגמה במאפייני גוף קבלת ההחלטות והרכבו, בטיב הקשר (אישי או מקצועי) בין ההורה לגורם המייצג, ובאופן מעורבותו¹תזמונו. עוד ממצא חשוב הוא מיעוט הידע האמפירי הקיים בנושא ייצוג הורים ובמיוחד בנוגע לאופן יישום הייצוג בעבודה היום-יומית ולהשלכותיו. מוצגים מספר הסברים אפשריים לתופעה.

מסקנות

מסקנות הסקירה בנוגע לגיבוש מדיניות בנושא ייצוג הורים בתהליכי קבלת החלטות של גורמי רווחה בתחום הגנת הילד, הן: (1) יש צורך בנוהלי עבודה מוגדרים בנוגע למעורבות גורם בלתי תלוי מטעם ההורה בתהליך קבלת ההחלטות אשר יהיו ברורים לכל מי שמשתתף בו. נהלים אלו צריכים להתאים למאפייני מערכת הגנת הילד המעצבים את היחסים בין ההורה, העובד הסוציאלי והסוכנות; (2) יש צורך במתן ידע והכשרה בתחום הגנת הילד לגורם אשר מייצג את ההורה; (3) יש לקחת בחשבון את אפשרויות הייצוג הניתנות לילדים עצמם ולבחון האם וכיצד הן משתלבות עם אלו הניתנות להוריהם. מחקר משמעותי בנוגע לסוגיות אלו הוא קריטי לצורך פיתוח מדיניות יעילה.

דברי תודה

אבקש להודות לאנשים אשר תרמו למחקר זה.

תודה לגורמים במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, השירות לילד ונוער במנהל לשירותים אישיים וחברתיים והאגף למחקר תכנון והכשרה, אשר יזמו את ביצוע המחקר.

תודה לאנשי האגפים השונים במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים על קריאת המסמך ועל השיתוף במחשבותיהם בעקבות כך. תודה לגב' איריס פלורנטין, מנהלת המנהל לשירותים חברתיים ואישיים; לגב' דליה לב שדה, מנהלת שירות ילד ונוער; לגב' איתנה ברמן, סגנית מנהלת שירות ילד ונוער; לגב' איילה מאיר, מנהלת שירות פרט ומשפחה; לגב' אורנה הירשפלד, מנהלת השירות למען הילד; לגב' ורד רוטפוגל, מפקחת ארצית קהילה; למר עמיר קשי, מפקח ארצי ועדות לתכנון טיפול והערכה; לגב' נורית וייסברג-נקש, מפקחת ארצית תחום משפחה; לגב' חוה לוי, עו"ס ראשית לחוק נוער; לגב' רחל איגר-לוי, מפקחת ארצית אומנה; ולעו"ד קשת-יונה פיינברג, יועצת משפטית.

תודה לעמיתותיי במכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל אשר סייעו בשלבים השונים של המחקר. תודה לפסי פרגר על הסיוע באיסוף חומרי המחקר, למרים נבות ולרחל סבו-לאל על שעות של חשיבה משותפת, לרויטל אביב מתוק על העריכה המקצועית, לנעמי הלסטד על התרגום לאנגלית ולענת פרקו-טולדנו על הפקת הדוח.

תוכן עניינים

1	1. מבוא
3	עבודה בשותפות עם הורים בתחום הגנת הילד : רקע, יתרונות ואתגרים
5	גישת המערכות : מסגרת קונספטואלית
7	2. שיטה
8	3. ייצוג הורים בתהליכי קבלת החלטות : מבט משווה
8	נורבגיה
12	פינלנד
14	שבדיה
16	דנמרק
18	אנגליה
26	3. סיכום מסקנות
36	4. מקורות

רשימת לוחות ותרשימים

- תרשים 1 : השלבים העיקריים בתהליכי קבלת החלטות של גורמי רווחה בתחום הגנת הילד 27
במדינות השונות
- לוח 1 : המאפיינים העיקריים של ייצוג ההורים בתהליכי קבלת החלטות של גורמי רווחה בתחום 29
הגנת הילד במדינות השונות